

การใช้อุปกรณ์ติดตามตัวอิเล็กทรอนิกส์ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

พันตำรวจโท สินาท โสทธิพิณทะ^๑

๑. บทนำ

สิทธิมนุษยชน หมายถึง สิทธิและเสรีภาพทั้งหลายซึ่งเป็นที่ยอมรับกันในนานาอารยประเทศว่าเป็นสิทธิพื้นฐานที่ติดตัวมนุษย์ทุกคนมาแต่กำเนิด เป็นการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีของมนุษย์ เป็นสิทธิที่มีการคุ้มครองป้องกันในทางกฎหมาย เช่น สิทธิในชีวิต ร่างกาย และรวมถึงสิทธิที่พึงมีเพื่อการพัฒนาบุคลิกภาพ คุณภาพชีวิต เพื่อดำรงรักษาไว้ซึ่งคุณค่าของความเป็นมนุษย์ สิทธิมนุษยชนถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนควรพึงได้รับ สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้น บุคคลจะถูกทรมานหรือลงโทษด้วยวิธีทารุณโหดร้ายไร้มนุษยธรรมไม่ได้ การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล เช่น การจับ การค้น การคุมขังบุคคลจะกระทำมิได้ เว้นแต่จะมีคำสั่งหรือหมายของศาลซึ่งต้องอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติของกฎหมายและจะต้องกระทำเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสารัตถะแห่งสิทธินั้นๆไม่ได้

ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้น เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น รัฐจะต้องเข้ามาดูแลประโยชน์ส่วนรัฐ คือการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในรัฐ ต้องเข้ามาดำเนินคดีอาญาเพื่อชี้ขาดเรื่องที่เกิดการกล่าวหาซึ่งวิธีการดำเนินคดีย่อมกระทบถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคลโดยเฉพาะผู้ถูกกล่าวหาที่จะต้องถูกมาตรการบังคับในเรื่องการจับ การควบคุม การขัง โดยเหตุที่จะต้องมีการออกหมายจับก็เพราะเกรงว่าบุคคลเหล่านั้นจะหลบหนี เนื่องจากผู้นั้นถูกสงสัยโดยมีเหตุอันควรและบุคคลนั้นเป็นผู้ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งหรือเมื่อผู้นั้นไม่ได้ถูกควบคุมหรือขังอยู่ ไม่มาตามกำหนดนัดโดยไม่มีข้อแก้ตัวอันควร หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าจะหลบหนีเกรงว่าจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน

เช่นเดียวกันกับการลงโทษซึ่งเป็นมาตรการตอบโต้ผู้กระทำความผิด วัตถุประสงค์ของการลงโทษตามกฎหมายอาญามีอยู่หลายประการ ได้แก่การลงโทษเพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทนความผิดที่ได้กระทำขึ้น (Retribution) การลงโทษเพื่อเป็นการข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence) การลงโทษเพื่อตัดโอกาสมิให้กระทำความผิดขึ้นอีก (Incapacitation) และการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด (Reformation and Rehabilitation) ซึ่งในอดีตจะเน้นการลงโทษเพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทนและเพื่อเป็นการข่มขู่ให้กลัวจึงทำให้การลงโทษเป็นไปด้วยความรุนแรง แต่ในปัจจุบันการลงโทษส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดเพราะตระหนักถึง

^๑ อาจารย์ (สบ ๓) ภาควิชากฎหมาย กลุ่มงานอาจารย์ ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค ๒

ความเหมาะสมและประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับจากการลงโทษมากขึ้น ทำให้การลงโทษมีมนุษยธรรมมากกว่าในอดีตและจะใช้รูปแบบการลงโทษที่เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดแต่ละคน

การลงโทษจำคุกเป็นการลงโทษที่นิยมนำมาใช้มากที่สุดเนื่องจากสามารถตอบสนองวัตถุประสงค์ของการลงโทษได้ทุกประการเพราะเป็นการตัดโอกาสในการกระทำความผิดในระหว่างที่อยู่ในเรือนจำ ทำให้ประชาชนในสังคมเกิดความรู้สึกปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน อีกทั้งเรือนจำยังเป็นสถานที่ที่อบรมแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดให้กลับตนเป็นคนดีได้ การลงโทษจำคุกไม่ควรมีไว้สำหรับผู้กระทำความผิดทุกประเภทแต่จะเหมาะสมกับผู้กระทำความผิดประเภทที่มีความร้ายแรง ตัวผู้กระทำความผิดมีพฤติกรรมที่เป็นอันตรายต่อสังคมหรือเป็นผู้กระทำความผิดติดนิสัยเป็นอาชญากรอาชีพเท่านั้น ส่วนผู้กระทำความผิดประเภทที่ไม่ร้ายแรงหรือกระทำความผิดไปโดยไม่มีเจตนาชั่วร้าย กระทำด้วยความประมาทหรือด้วยความพลั้งพลาดไป หรือ กระทำความผิดไปเพราะมีเหตุปัจจัยบางประการ หรือผู้กระทำความผิดซึ่งต้องโทษจำคุกระยะสั้น บุคคลดังกล่าวนี้ยังไม่สมควรที่จะได้รับการลงโทษจำคุกในเรือนจำ การลงโทษจำคุกจึงควรนำมาใช้อย่างมีขอบเขตจำกัด โดยจะนำมาใช้ก็ต่อเมื่อไม่มีมาตรการลงโทษอื่นที่เหมาะสมมากกว่าอันถือเป็นมาตรการสุดท้ายที่จะนำมาลงโทษผู้กระทำความผิด ไม่ว่าจะการลงโทษจำคุกนั้นจะเป็นระยะสั้นหรือระยะยาวการลงโทษจำคุกนั้นสมควรนำมาใช้กับบุคคลที่เป็นอันตรายต่อสังคมเท่านั้น แต่ผู้กระทำความผิดบางประเภทยังสมควรได้รับโอกาสในการกลับตนแก้ไขเป็นพลเมืองดี หรือผู้กระทำความผิดที่ต้องโทษจำคุกระยะสั้นก็ยังไม่สมควรจะถูกตัดออกจากสังคมอย่างสิ้นเชิงโดยการลงโทษจำคุกในเรือนจำ อันจะทำให้ศักยภาพในการกลับเขาสู่สังคมของผู้กระทำความผิดลดลงซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาต่างๆตามมา

สำหรับปัญหาใหญ่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยในปัจจุบัน คือ ประสบปัญหาผู้ต้องขังเรือนจำ ซึ่งในระหว่างการสอบสวนในชั้นพนักงานสอบสวนหรือในชั้นพิจารณาของศาลหากผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่รับรับอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวก็จะถูกขังอยู่ในเรือนจำ โดยหลักการแล้วผู้ยังมีได้ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกย่อมไม่ควรอยู่ในเรือนจำเดียวกันกับนักโทษ แต่โดยความเป็นจริงเนื่องจากปัญหาทางด้านงบประมาณทำให้ไม่มีการสร้างเรือนจำแยกออกจากกัน คงมีแต่เพียงการแยกแดนของผู้ต้องขังเท่านั้น สาเหตุอีกประการสำคัญของการมีจำนวนผู้ต้องขังเรือนจำนี้มาจากประมวลกฎหมายอาญากำหนดประเภทของโทษไว้จำกัดเพียง ๕ ประการ ไม่เปิดโอกาสให้ศาลมีทางเลือกในการใช้ดุลพินิจลงโทษผู้กระทำความผิดมากนัก ศาลจึงมักจะใช้ดุลพินิจลงโทษจำคุกแก่ผู้กระทำความผิดตามบัญชีกำหนดโทษของแต่ละศาลหรือยึดถือศาล โดยไม่ได้พิจารณาถึงประวัติการกระทำความผิด ภูมิหลัง ลักษณะ และพฤติการณ์การกระทำความผิดรายบุคคล ทำให้ผู้ต้องขังบางกลุ่ม เช่น ผู้ที่กระทำความผิดไม่ร้ายแรง ผู้ที่กระทำผิดครั้งแรกหรือผู้กระทำผิดโดยพลั้งพลาด หรือผู้กระทำความผิด

ที่มีลักษณะเฉพาะทางเพศสภาพ เช่น ผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้หญิง ซึ่งไม่ได้มีลักษณะของการเป็นอาชญากรโดยสันดานแต่กลับต้องเข้าไปอยู่ในเรือนจำโดยไม่จำเป็น ส่งผลให้บุคคลเหล่านั้น แทนที่จะได้เข้าไปฟื้นฟูแก้ไขพฤติกรรมให้กลายเป็นคนดีสู่สังคม กลับต้องเข้าไปในเรือนจำและเรียนรู้ความเป็นอาชญากรมีอาชีพอายในเรือนจำ และกลับมากกระทำความผิดซ้ำและรุนแรงขึ้นกว่าเดิม ปัจจุบันจึงมีแนวความคิดในการลงโทษเพื่อเป็นการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด โดยศาลมีอำนาจในการใช้ดุลพินิจกำหนดมาตรการลงโทษที่เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดแต่ละคนโดยคำนึงถึงภูมิหลัง ประวัติการกระทำความผิดและลักษณะของการกระทำความผิด ไม่ว่าจะเป็นการลงโทษในการรอลงอาญาหรือรอกำหนดโทษโดยมีเงื่อนไขคุมประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๕๖ และการเปลี่ยนวิธีการจำคุกโดยการจำคุกในสถานที่อื่นที่กำหนดหรือเฉพาะวันที่กำหนด หรือโดยวิธีอื่นที่สามารถจำกัดการเดินทางและอาณาเขตตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๘๘/๒ มาเป็นมาตรการทางเลือกแทนการลงโทษจำคุกในเรือนจำ โดยให้ผู้กระทำความผิดสามารถอยู่ในชุมชนของตนภายใต้เงื่อนไขต่างๆตามที่ศาลกำหนด ซึ่งสามารถแก้ปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำและป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำหรือปัญหาที่ไม่พึงประสงค์จากการถูกจองจำภายในเรือนจำได้

๒. แนวคิดเกี่ยวกับการลงโทษจำคุก

วิธีการลงโทษที่ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๑๘ คือ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สินซึ่งโทษแต่ละชนิดย่อมส่งผลต่อผู้กระทำความผิดต่างกันไป การลงโทษจำคุกเป็นการใช้มาตรการควบคุมบุคคลไว้ในเรือนจำหรือสถานที่ควบคุมเพื่อจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งส่งผลกระทบต่อชื่อเสียง ชีวิต ความเป็นอยู่ของผู้กระทำความผิดหลายประการ รวมทั้งเป็นการแยกตัวผู้กระทำความผิดออกจากสังคมภายใต้เงื่อนไขและระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ การลงโทษจำคุกนี้นับได้ว่าเป็นโทษที่มีความรุนแรงรองจากโทษประหารชีวิตและมีวัตถุประสงค์การลงโทษดังนี้

๑) การลงโทษจำคุกมีผลเป็นการตอบแทนผู้กระทำความผิดตามความร้ายแรงแห่งความผิด

๒) การลงโทษจำคุกมีผลทำให้ผู้กระทำความผิดหลายจำและเกรงกลัวไม่กล้าที่จะกระทำความผิดอีกอันถือได้ว่าเป็นการป้องกันเฉพาะกล่าวคือ เมื่อผู้กระทำความผิดเข้าไปอยู่ในเรือนจำแล้วทำให้สภาพความเป็นอยู่ภายในเรือนจำที่แออัดยัดเยียด ผู้ต้องขังขาดอิสรภาพ ทำให้เกิดความหวาดกลัวที่จะกระทำความผิดซ้ำ

๓) การลงโทษจำคุกมีผลทำให้ผู้กระทำความผิดถูกตัดออกไปจากสังคม ซึ่งอาจเป็นการถาวรสำหรับกรณีที่ผู้กระทำความผิดถูกจำคุกตลอดชีวิตหรืออาจตัดออกจากสังคมเป็นการ

ชั่วคราวสำหรับกรณีที่เป็นกรจําคุกมีกําหนดเวลาตามที่ระบุไว้ในคำพิพากษา และการที่ผู้กระทำ

๔) การลงโทษจําคุกผู้กระทำความผิดในปัจจุบันนั้นได้ให้ความสำคัญกับการแก้ไขฟื้นฟูจิตใจผู้กระทำความผิดในขณะที่อยู่ในเรือนจํามากขึ้น ซึ่งต่างจากเดิมที่จะขังผู้กระทำความผิดไว้เฉยๆ ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตัวผู้ต้องขังเองและสังคมอีกด้วย โดยมุ่งที่จะแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดให้กลับตนเป็นคนดี มีความประพฤติดีมีศีลธรรมและสามารถประกอบอาชีพได้พร้อมที่จะกลับเข้าสู่สังคมและดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้ตามปกติต่อไป

เมื่อพิจารณาการลงโทษจําคุกกับวัตถุประสงค์การลงโทษข้างต้น จะเห็นได้ว่าแม้การลงโทษจําคุกจะสามารถตอบสนองวัตถุประสงค์ของการลงโทษได้ทุกประการ แต่ก็ยังคงมีข้อโต้แย้งอยู่พอสมควร กล่าวคือการลงโทษจําคุกเพื่อเป็นการตอบแทนผู้กระทำความผิดนั้นเป็นการยากที่จะวัดหาความรุนแรงของการกระทำความผิดและระยะเวลาที่เหมาะสมในการลงโทษจําคุกว่าผู้กระทำความผิดจะต้องรับโทษนานเท่าใดจึงจะสาสมกับความผิดที่ได้กระทำ ซึ่งสังคมยังไม่มีมาตรการใดๆ ที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดให้ได้สัดส่วนกันอย่างแท้จริง ส่วนการลงโทษจําคุกผู้กระทำความผิดบางกรณีก็มีผลเป็นการข่มขู่ผู้กระทำความผิดได้น้อย เพราะในปัจจุบันได้ปรากฏให้เห็นอยู่เสมอว่านักโทษที่เพิ่งพ้นโทษออกมาจากเรือนจําได้กลับมากระทำความผิดอีกซึ่งอาจเป็นเพราะบุคคลดังกล่าวได้เกิดความเคยชินกับเรือนจําและไม่กลัวที่จะต้องกลับไปอีกจึงกระทำความผิดซ้ำขึ้นมา นอกจากนี้การลงโทษจําคุกในปัจจุบันส่วนใหญ่จะเป็นการตัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคมเป็นการชั่วคราวเท่านั้นเนื่องจากมีระบบการลดโทษในรูปแบบต่างๆ ทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับการปล่อยตัวกลับเข้าสู่สังคมก่อนครบกำหนดเสมอ ส่วนการลงโทษจําคุกเพื่อเป็นการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดนั้นแม้จะเป็นแนวทางที่ได้รับการยอมรับในวงการราชทัณฑ์ทั่วไปแต่การแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำความผิดนั้นก็ยังคงมีอุปสรรคอยู่

เนื่องจากเรือนจําในประเทศไทยมีนักโทษเป็นจํานวนมากจนทำให้นักโทษล้นเรือนจําผู้คุมดูแลไม่ทั่วถึง ทำให้ใช้วิธีการแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคลนั้นเป็นไปได้ยาก นอกจากนี้การลงโทษจําคุกเพื่อปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิดยังเหมาะสมที่จะนำมาใช้กับผู้กระทำความผิดบางประเภทเท่านั้น ได้แก่ ผู้กระทำความผิดโดยไม่ได้ตั้งใจโดยผิดพลาดไปหรือด้วยความจำเป็นบางอย่าง เป็นต้นเพราะบุคคลดังกล่าวมิใช่ผู้กระทำความผิดโดยสันดานจึงง่ายที่จะปรับปรุงแก้ไข ส่วนผู้กระทำความผิดที่ถูกลงโทษจําคุกมาหลายครั้งแล้วหรือเป็นอาชญากรอาชีพ มีจิตใจชั่วร้ายโอกาสที่จะแก้ไขฟื้นฟูให้กลับตนเป็นคนดีนั้นยาก ดังนั้นในปัจจุบันจึงควรที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดโดยคำนึงความเหมาะสมกับผู้กระทำความผิดแต่ละรายอันจะนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิดเพื่อให้กลับเข้าสู่สังคมและดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้ต่อไป

๓. แนวคิดเกี่ยวกับการนำอุปกรณ์ติดตามตัวอิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับผู้กระทำความผิด

แนวความคิดในการจำคุกเพื่อเป็นการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดซึ่งกระบวนการยุติธรรมพยายามที่จะนำมาใช้นั้น ปัจจุบันมีแนวความคิดว่าอาจไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้อาจเนื่องมาจากผู้กระทำความผิดที่ต้องโทษจำคุกส่วนใหญ่จะไม่สามารถกลับเข้าสู่สังคมได้หลังจากพ้นโทษ จึงกระทำความผิดซ้ำอีกแล้วกลับไปอยู่ในเรือนจำใหม่ ซึ่งแต่เดิมนั้นการลงโทษโดยใช้เรือนจำได้ คาดหวังว่าจะเป็นมาตรการลงโทษที่มีมนุษยธรรมและให้ประโยชน์แก่สังคมมากกว่าการลงโทษโดยการเชียนติและทรมานแบบดั้งเดิม แต่เมื่อระยะเวลาผ่านไปความเชื่อมั่นในระบบเรือนจำเริ่มจะลดน้อยลงตามลำดับ ทั้งนี้เพราะระบบเรือนจำได้สะท้อนให้เห็นผลกระทบทางลบทั้งต่อตัวผู้กระทำความผิดเอง ความบกพร่องทางบุคลิกภาพและต่อสังคมโดยรวมในหลายประการ

สังคมคาดหวังว่าการลงโทษจะมีผลเป็นการควบคุมสังคมและควบคุมอาชญากรรม การกำหนดโทษตามคำพิพากษาเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการยุติธรรม และเป็นจุดเริ่มต้นในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในเรือนจำ (Institutional Treatment) หรือ การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดในชุมชน (Community Based-Treatment) อันเป็นหนทางแทนการลงโทษจำคุกโดยเฉพาะสำหรับผู้กระทำความผิดบางรายที่สมควรได้รับโอกาสแก้ไขปรับปรุงตนเองหรือสมควรจะได้รับการให้อภัยสำหรับการกระทำความผิดที่ไม่เป็นอันตรายร้ายแรงจะได้เริ่มต้นชีวิตใหม่ ดังนั้น การปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิดโดยเฉพาะที่กระทำความผิดโดยพลั้งพลาด หรือไม่มีสันดานเป็นผู้ร้ายหรือโหดเหี้ยม ให้สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมภายนอกได้ภายหลังพ้นโทษจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น แต่สังคมไม่อาจเชื่อมั่นในระบบเรือนจำได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากโดยสภาพของเรือนจำเองไม่เหมาะสมสำหรับการแก้ไข นอกจากนี้เรือนจำยังแยกผู้กระทำความผิดออกจากสังคม ทำให้ยากต่อการที่จะปรับตัวให้เข้ากับสังคมภายหลังการพ้นโทษ ดังนั้น จึงเกิดความแนวคิดใหม่ๆ เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดโดยไม่ใช้เรือนจำ (Non institutional Treatment) การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดในชุมชน (Community-Based Corrections) การลดการใช้โทษจำคุก (Deinstitutionalization) และการใช้วิธีการลงโทษทางเลือกแทนการจำคุก (Alternative to Imprisonment)^๒

การควบคุมผู้กระทำความผิดโดยใช้เครื่องมือระบบอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Monitoring) เป็นมาตรการหนึ่งในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดแทนการใช้เรือนจำ ซึ่งได้ถูก

^๒ นที จิตสว่าง, **หลักทัณฑ์วิทยา: หลักการวิเคราะห์ระบบงานราชทัณฑ์**, พิมพ์ครั้งที่ ๓ (กรุงเทพมหานคร:มูลนิธิพิบูลสงเคราะห์กรมราชทัณฑ์, ๒๕๔๐), หน้า ๑๑๔-๑๑๕.

คิดค้นขึ้นในช่วงทศวรรษ ๑๙๖๐-๑๙๗๐ และหลังจากนั้นประมาณ ๒๐ ปี ได้มีการนำเทคโนโลยี อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการควบคุมตัวผู้กระทำความผิดในประเทศสหรัฐอเมริกา แคนาดา สหราชอาณาจักร และ ประเทศอื่น ๆ ทั่วโลกโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อลดจำนวน ผู้ต้องขังในเรือนจำเป็นสำคัญ

การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดโดยไม่ใช้เรือนจำ มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

๑) เพื่อเป็นการลดความเสียหายของโทษจำคุกระยะสั้น หรือลบบรรณการแทนผู้ต้องขังที่กระทำความผิดหลุดจากกรงคุกขังในเรือนจำ

๒) เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดได้ปรับสภาพชีวิตในชุมชนอิสระให้ดียิ่งขึ้นโดยผู้กระทำความผิดจะได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ที่คอยควบคุม สอดส่องดูแล และให้คำปรึกษา ตลอดจนให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ เพื่อให้ผู้กระทำความผิดสามารถปรับตัวเองในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ตามปกติ สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงครอบครัว ได้อยู่ร่วมกับสมาชิกในครอบครัว อีกทั้งยังจะทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับทราบข้อมูลข่าวสารความเจริญก้าวหน้าของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป และไม่กลับไปติดต่อกับสังคมในเรือนจำอีก

๓) เพื่อลดความแออัดยัดเยียดของสถานที่คุมขัง

๔) เพื่อช่วยประหยัดงบประมาณของรัฐที่ต้องนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูผู้ต้องขังบางประเภทที่ไม่จำเป็น เช่น ผู้กระทำความผิดเล็กน้อย หรือกระทำความผิดโดยพลั้งพลาดไป หรือ ผู้ที่กระทำความผิดไปเพราะมีเหตุจำเป็นต่างๆ มิได้เกิดจากจิตใจชั่วร้าย

๔. การนำอุปกรณ์ติดตามตัวอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการปล่อยตัวชั่วคราว

หลักการที่สำคัญในการดำเนินคดีอาญาตามกระบวนการยุติธรรม คือต้องมีตัวจำเลยเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ และมีข้อสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ซึ่งก่อนที่จะมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ ดังนั้น แม้จะมีการกล่าวหาบุคคลหนึ่งบุคคลใดว่ากระทำความผิดอาญา โดยหลักการแล้วไม่ควรควบคุมตัวบุคคลนั้นไว้ เว้นแต่มีเหตุจำเป็นให้ต้องกระทำเช่นนั้น ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นหลักประกันในการมีตัวจำเลยและเพื่อป้องกันมิให้จำเลยไปกระทำความผิดอีกหรือขัดขวางการดำเนินคดีโดยไปยุ่งเกี่ยวหรือทำลายพยานหลักฐานโดยมิชอบ หรือแม้แต่เพื่อความปลอดภัยของจำเลยเอง และเพื่อประกันการบังคับโทษ เพราะไม่ว่าจะเป็น การสอบสวน การไต่สวนมูลฟ้อง การพิจารณาสืบพยาน การพิพากษาคดีในศาล ตลอดจนการบังคับโทษโดยราชทัณฑ์ ล้วนแล้วแต่มีความจำเป็นต้องมีตัวจำเลยในการดำเนินคดีในทุกขั้นตอน

เมื่อบุคคลต้องถูกควบคุมตัวไว้ในอำนาจรัฐแล้ว จึงจำเป็นต้องมีมาตรการในการผ่อนคลายการจำกัดเสรีภาพในร่างกายของจำเลยให้ได้รับอิสระภาพชั่วคราว จึงได้มีบทบัญญัติเรื่อง “การปล่อยชั่วคราว” หรือการประกันตัวจำเลยในระหว่างพิจารณาคดีขึ้น เพื่อไม่ให้จำเลยนั้นต้องถูกคุมขังโดยไม่จำเป็นและเพื่อให้จำเลยได้มีโอกาสแสวงหาพยานหลักฐานในการต่อสู้คดีเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนได้อย่างเต็มที่

การปล่อยชั่วคราวจำเลยตามกฎหมายไทยมี ๓ รูปแบบ คือ

๑. การปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกัน

๒. การปล่อยชั่วคราวโดยมีประกัน และ

๓. การปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันและหลักประกัน โดยในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกิน ๕ ปี ขึ้นไป ผู้ที่ถูกปล่อยชั่วคราวต้องมีประกัน และจะมีหลักประกันด้วยหรือไม่ก็ได้

ในทางปฏิบัติการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวมักจะมีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยมีประกัน หรือปล่อยโดยมีประกันและหลักประกันเป็นส่วนใหญ่ เพราะจะมองว่าจำเลยอาจกลัวถูกยึดเงินหรือทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันจึงไม่กล้าหลบหนีไปก่อนการพิจารณาคดี ดังนั้นเพื่อให้มั่นใจว่าจำเลยจะไม่หลบหนี จึงแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการกำหนดอัตราเงินประกันที่ตายตัวตามฐานความผิด โดยมีได้พิจารณาถึงความจำเป็นในการควบคุมตัวจำเลยไว้ในอำนาจรัฐ และไม่ได้คำนึงถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพฤติการณ์แห่งคดี รายได้ ฐานะและความสามารถของจำเลยแต่ละคน เพราะปัจจัยต่างๆของแต่ละคนย่อมไม่เท่ากัน และทำให้เกิดปัญหาสำหรับจำเลยที่มีฐานะทางการเงินไม่ดีไม่สามารถหาประกันหรือหลักประกันมาใช้ในการขออนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวได้ ทำให้ต้องถูกควบคุมตัวไว้ในระหว่างการสอบสวนหรือในระหว่างพิจารณาคดีโดยไม่จำเป็น และไม่มีโอกาสไปแสวงหาพยานหลักฐานมาต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งหากจำเลยไม่ได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวในทางปฏิบัติก็เท่ากับว่าจำเลยต้องถูกคุมขังทั้งๆที่ยังไม่มีคำพิพากษาว่าเขากระทำความผิด

ดังนั้นเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงได้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๐๘^๓ ดังนี้

มาตรา ๑๐๘ ในการวินิจฉัยคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว ต้องพิจารณาข้อเหล่านี้ประกอบ

(๑) ความหนักเบาแห่งข้อหา

(๒) พยานหลักฐานที่ปรากฏแล้วมีเพียงใด

(๓) พฤติการณ์ต่าง ๆ แห่งคดีเป็นอย่างไร

(๔) เชื่อถือผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกันได้เพียงใด

^๓ มาตรา ๑๐๘ วรรคสาม แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๓๐) พ.ศ. ๒๕๕๘

(๕) ผู้ต้องหาหรือจำเลยน่าจะหลบหนีหรือไม่

(๖) ภัยอันตรายหรือความเสียหายที่จะเกิดจากการปล่อยชั่วคราวมีเพียงใดหรือไม่

(๗) ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องขังตามหมายศาล ถ้ามีคำคัดค้านของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ โจทก์ หรือผู้เสียหาย แล้วแต่กรณี ศาลพึงรับประกอบการวินิจฉัยได้ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง เจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจสั่งให้ปล่อยชั่วคราวหรือศาลอาจรับฟังข้อเท็จจริง รายงานหรือความเห็นของเจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายกำหนดให้มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวกับการนั้นเพื่อประกอบการพิจารณาสั่งคำร้องด้วยก็ได้

ในการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว เจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจสั่งให้ปล่อยชั่วคราวหรือศาลจะกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับที่อยู่หรือเงื่อนไขอื่นใดให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวปฏิบัติ หรือในกรณีที่ผู้นั้นยินยอมจะสั่งให้ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์อื่นใดที่สามารถใช้ตรวจสอบหรือจำกัดการเดินทางของผู้ถูกปล่อยชั่วคราวก็ได้ ทั้งนี้ เพื่อป้องกันการหลบหนี หรือภัยอันตราย หรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น แต่ถ้าผู้ถูกปล่อยชั่วคราวมีอายุไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ แม้ผู้นั้นยินยอม จะสั่งให้ใช้อุปกรณ์ดังกล่าวได้ต่อเมื่อผู้นั้นมีพฤติการณ์ที่อาจเป็นภัยต่อบุคคลอื่นอย่างร้ายแรง หรือมีเหตุสมควรประการอื่น

จะเห็นได้ว่าการนำอุปกรณ์ติดตามตัวอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการปล่อยชั่วคราวจำเลย แทนการหาประกันหรือหลักประกันมาให้ศาลเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของจำเลยที่ไม่สามารถหาหลักประกันมาได้ เป็นการยืนยันถึงสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมที่รัฐได้จัดทำให้กับประชาชน เนื่องจากเล็งเห็นว่าในระหว่างการสอบสวนในชั้นพนักงานสอบสวนหรือในชั้นพิจารณาของศาลหากผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่ได้รับอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวก็จะถูกขังอยู่ในเรือนจำ ซึ่งโดยหลักการแล้วผู้ยังมีได้ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกย่อมไม่ควรอยู่ในเรือนจำเดียวกันกับนักโทษ แต่โดยความเป็นจริงแล้วคงมีแต่เพียงการแยกแดนของผู้ต้องขังเท่านั้น

๕. การรอกการลงโทษ การรอกการกำหนดโทษ และเงื่อนไขการคุมประพฤติ

การรอกการกำหนดโทษหรือการรอกการลงโทษเป็นมาตรการที่ศาลหยิบนำมาใช้เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงโทษจำคุกระยะสั้น ซึ่งจะไม่ก่อให้เกิดผลดีแก่จำเลยซึ่งศาลพิพากษาว่ามีความผิด และกำหนดโทษระยะสั้น แต่อย่างไรก็ดี การที่ศาลจะพิจารณาใช้ดุลยพินิจในการรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษนั้น ศาลควรคำนึงถึงผลดีและผลเสียอันเกิดจากการใช้ดุลยพินิจรอกการกำหนดโทษและรอกการลงโทษให้แก่จำเลยด้วย เพื่อให้บุคคลดังกล่าวได้กลับตัวเป็นพลเมืองดี

ศาลก็อาจจะรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษจำคุกแก่ผู้กระทำความผิดที่มีลักษณะเข้าหลักเกณฑ์ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ในมาตรา ๕๖^๔ ซึ่งบัญญัติว่า

มาตรา ๕๖ ผู้ใดกระทำความผิดซึ่งมีโทษจำคุกหรือปรับ และในคดีนั้นศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกินห้าปีไม่ว่าจะลงโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตามหรือลงโทษปรับ ถ้าปรากฏว่าผู้นั้น

(๑) ไม่เคยรับโทษจำคุกมาก่อน หรือ

(๒) เคยรับโทษจำคุกมาก่อนแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ หรือเป็นโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือ

(๓) เคยรับโทษจำคุกมาก่อนแต่พ้นโทษจำคุกมาแล้วเกินกว่าห้าปี แล้วมากระทำความผิดอีก โดยความผิดในครั้งหลังเป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

และเมื่อศาลได้คำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของผู้นั้น หรือสภาพความผิด หรือการรู้สึกความผิด และพยายามบรรเทาผลร้ายที่เกิดขึ้น หรือเหตุอันอันควรปรานีแล้ว ศาลจะพิพากษาว่าผู้นั้นมีความผิดแต่รอกการกำหนดโทษหรือกำหนดโทษแต่รอกการลงโทษไว้ ไม่ว่าจะโทษจำคุกหรือปรับอย่างหนึ่งอย่างใดหรือทั้งสองอย่าง เพื่อให้โอกาสกลับตัวภายในระยะเวลาที่ศาลจะได้กำหนดแต่ต้องไม่เกินห้าปีนับแต่วันที่ศาลพิพากษา โดยจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองความประพฤติของผู้นั้นด้วยหรือไม่ก็ได้

เงื่อนไขเพื่อคุ้มครองความประพฤติของผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง ศาลอาจกำหนดข้อเดียวหรือหลายข้อตามควรแก่กรณีได้ ดังต่อไปนี้

(๑) ให้ไปรายงานตัวต่อเจ้าพนักงานที่ศาลระบุไว้เป็นครั้งคราว เพื่อเจ้าพนักงานจะได้สอบถาม แนะนำ ช่วยเหลือ หรือตักเตือนตามที่เห็นสมควรในเรื่องความประพฤติและการประกอบอาชีพ หรือจัดให้กระทำความกิจกรรมบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์

(๒) ให้ฝึกหัดหรือทำงานอาชีพอันเป็นกิจจะลักษณะ

(๓) ให้ละเว้นการคบหาสมาคมหรือการประพฤติได้อันอาจนำไปสู่การกระทำความผิดในทำนองเดียวกันอีก

(๔) ให้ไปรับการบำบัดรักษาการติดยาเสพติดให้โทษ ความบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจ หรือความเจ็บป่วยอย่างอื่น ณ สถานที่และตามระยะเวลาที่ศาลกำหนด

(๕) ให้เข้ารับการฝึกอบรม ณ สถานที่และตามระยะเวลาที่ศาลกำหนด

(๖) ห้ามออกนอกสถานที่อยู่อาศัย หรือห้ามเข้าในสถานที่ใดในระหว่างเวลาที่ศาลกำหนด ทั้งนี้ จะใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์อื่นใดที่สามารถใช้ตรวจสอบหรือจำกัดการเดินทางด้วยก็ได้

^๔ มาตรา ๕๖ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๒๕) พ.ศ. ๒๕๕๙

(๗) ให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือเยียวยาความเสียหายโดยวิธีอื่นให้แก่ผู้เสียหายตามที่ผู้กระทำความผิดและผู้เสียหายตกลงกัน

(๘) ให้แก้ไขฟื้นฟูหรือเยียวยาความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพยากรธรรมชาติ หรือสิ่งแวดล้อม หรือชดใช้ค่าเสียหายเพื่อการดังกล่าว

(๙) ให้ทำทัณฑ์บนโดยกำหนดจำนวนเงินตามที่ศาลเห็นสมควรว่าจะไม่ก่อเหตุร้าย หรือก่อให้เกิดอันตรายแก่บุคคลอื่นหรือทรัพย์สิน

(๑๐) เงื่อนไขอื่น ๆ ตามที่ศาลเห็นสมควรกำหนดเพื่อแก้ไข ฟื้นฟู หรือป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดกระทำหรือมีโอกาสดำเนินการกระทำความผิดซ้ำอีก หรือเงื่อนไขในการเยียวยาผู้เสียหายตามที่เห็นสมควร

เงื่อนไขตามที่ศาลได้กำหนดตามความในวรรคสองนั้น ถ้าภายหลังความปรากฏแก่ศาลตามคำขอของผู้กระทำความผิด ผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้นั้น ผู้อนุบาลของผู้นั้น พนักงานอัยการหรือเจ้าพนักงานว่าพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องแก่การควบคุมความประพฤติของผู้กระทำความผิดได้เปลี่ยนแปลงไป เมื่อศาลเห็นสมควรศาลอาจแก้ไขเพิ่มเติมหรือเพิกถอนข้อหนึ่งข้อใดเสียก็ได้ หรือจะกำหนดเงื่อนไขข้อใดตามที่กล่าวในวรรคสองที่ศาลยังมีได้กำหนดไว้เพิ่มเติมขึ้นอีกก็ได้ หรือถ้ามีการกระทำผิดทัณฑ์บนให้นำบทบัญญัติมาตรา ๔๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

โดยในมาตรา ๕๖ วรรคสาม (๖) ให้อำนาจศาลในการกำหนด ห้ามออกนอกสถานที่อยู่อาศัย หรือห้ามเข้าในสถานที่ใดในระหว่างเวลาที่ศาลกำหนด ทั้งนี้ จะใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์อื่นใดที่สามารถใช้ตรวจสอบหรือจำกัดการเดินทางด้วยก็ได้เพื่อเป็นการแก้ไขฟื้นฟูหรือป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดกระทำหรือมีโอกาสดำเนินการกระทำความผิดซ้ำอีก เป็นมาตรการในการพิพากษาการลงโทษ และกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติจำเลยไว้

๖. การเปลี่ยนวิธีการจำคุกโดยไม่ใช้เรือนจำ

เนื่องจากปัจจุบันเรือนจำมีสภาพที่แออัดไม่ได้สัดส่วนกับจำนวนของผู้ซึ่งต้องขังหรือต้องจำคุก และไม่เหมาะสมกับสภาพของผู้ซึ่งต้องขังหรือต้องจำคุกบางลักษณะ ดังนั้น เพื่อให้ผู้ต้องขังหรือต้องจำคุกได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสม จึงมีการปรับปรุงวิธีการขังและจำคุก โดยกำหนดวิธีการหรือ สถานที่ในการขังหรือจำคุกนอกเรือนจำให้เหมาะสมกับสภาพของผู้ต้องขังหรือต้องจำคุกในแต่ละลักษณะ ตามที่แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘๙/๒^๕ โดยมีบทบัญญัติที่แก้ไขเพิ่มเติม ดังนี้

^๕ มาตรา ๘๙/๒ เพิ่มโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๒๕) พ.ศ. ๒๕๕๐

มาตรา ๘๙/๒ ในกรณีที่มีเหตุจำเป็น เมื่อพนักงานอัยการ ผู้บัญชาการเรือนจำ หรือ เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่จัดการตามหมายจำคุกร้องขอ หรือเมื่อศาลเห็นสมควร ศาลจะมีคำสั่งให้ จำคุกผู้ซึ่งต้องจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุดที่ได้รับโทษจำคุกมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของ กำหนดโทษตามที่ระบุไว้ในหมายศาลที่ออกตามคำพิพากษานั้น หรือไม่น้อยกว่าสิบปี ในกรณี ต้องโทษจำคุกเกินสามสิบปีขึ้นไป หรือจำคุกตลอดชีวิต โดยวิธีการอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้ ก็ได้

(๑) ให้จำคุกไว้ในสถานที่อื่นตามที่บุคคลดังกล่าวร้องขอหรือตามที่ศาลเห็นสมควร นอกจากเรือนจำหรือสถานที่ที่กำหนดไว้ในหมายจำคุก ทั้งนี้ ลักษณะของสถานที่ดังกล่าวให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงซึ่งต้องกำหนดวิธีการควบคุมและมาตรการเพื่อป้องกันการหลบหนีหรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นด้วย

(๒) ให้จำคุกไว้ในเรือนจำหรือสถานที่ที่กำหนดไว้ในหมายจำคุกหรือสถานที่อื่น ตาม (๑) เฉพาะวันที่กำหนดตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

(๓) ให้จำคุกโดยวิธีการอื่นที่สามารถจำกัดการเดินทางและอาณาเขตของผู้นั้นได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

ในการพิจารณาของศาลตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลคำนึงถึงฐานความผิด ความประพฤติ สวัสดิภาพของผู้ซึ่งต้องจำคุก ตลอดจนสวัสดิภาพและความปลอดภัยของผู้เสียหายและสังคม ด้วย ทั้งนี้ ให้ศาลดำเนินการไต่สวนหรือสอบถามผู้เสียหาย เจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องตาม หมายจำคุก พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจในท้องที่นั้น หรือผู้ซึ่งศาลเห็นว่ามีส่วนเกี่ยวข้อง

คำสั่งของศาลตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลกำหนดให้เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่จัดการตามหมายนั้น เป็นผู้มีหน้าที่และรับผิดชอบในการดำเนินการตามคำสั่ง และให้นำความในมาตรา ๘๙/๑ วรรคสี่ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๘๙/๒ (๓) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย ได้มีการ กำหนดให้ ชังนักโทษหรือจำเลยนอกเรือนจำได้ภายในเวลาที่ศาลกำหนด โดยสถานที่ซึ่งต้อง ไม่ใช่สถานีสังขาคดีหรือ สถานที่ควบคุมผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวน อีกทั้งต้องมีการควบคุม และมาตรการป้องกันการหลบหนีอย่างเหมาะสมด้วย ส่วนผู้มีอำนาจร้องขอเปลี่ยนสถานที่กักขัง ได้แก่ พนักงานอัยการ ผู้บัญชาการเรือนจำ เจ้าพนักงานจัดการตามหมายขัง หรือเมื่อศาล เห็นสมควร โดยต้องแสดงเหตุจำเป็นในการร้องขอดังกล่าวต่อ ศาล และภายหลังมีคำสั่ง หากผู้ต้องหาหรือจำเลยมีพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงในทางไม่ดีหรือขัดคำสั่งข้อปฏิบัติใด ๆ ของเจ้าพนักงาน ศาลมีอำนาจเปลี่ยนคำสั่งให้นำไปคุมขังในเรือนจำก็ได้ การพิจารณาเปลี่ยน วิธีการหรือสถานที่จำคุกของผู้กระทำความผิดให้ศาลคำนึงถึง ฐานความผิด ความประพฤติ สวัสดิภาพของผู้กระทำความผิดสวัสดิภาพและความปลอดภัยของผู้เสียหายหรือสังคมด้วย เพราะหากผู้กระทำความผิดมีพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่เป็นอันตรายต่อสังคม

หรือผู้เสียหาย ศาลมีอำนาจเปลี่ยนแปลงคำสั่งให้นำตัวไปจำคุกในเรือนจำก็ได้

แนวทางในการกำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาคุณสมบัติของผู้กระทำความผิดที่จะมีสิทธิเปลี่ยนจากการจำคุกในเรือนจำเป็นสถานที่อื่น เป็นการกั่นกรองขั้นสุดท้ายสำหรับการเปิดโอกาสให้กับผู้กระทำความผิดซึ่งจำคุกในเรือนจำกลับคืนสู่สังคม โดยศาลต้องพิจารณาอย่างระมัดระวังและก่อให้เกิดความเป็นธรรมทั้งกับผู้กระทำความผิด ผู้เสียหายและสังคมมากที่สุด โดยมุ่งเน้นไปที่การทำให้สังคมปลอดภัยจากตัวผู้กระทำความผิดและทางกลับกันผู้กระทำความผิดสามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้ อีกทั้งการใช้ดุลพินิจของศาลยังต้องพิจารณาประกอบกับดุลพินิจของเจ้าหน้าที่หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมายกระทรวง

ซึ่งกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจำคุกโดยวิธีการอื่นที่สามารถจำกัดการเดินทางและอาณาเขต พ.ศ. ๒๕๕๖ ได้กำหนดให้เจ้าพนักงานซึ่งได้แก่ผู้บัญชาการเรือนจำ หรือเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่จัดการตามหมายจำคุก สามารถยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้มีการจำกัดการเดินทางและอาณาเขตแก่ผู้ต้องจำคุกได้ โดยให้คำนึงถึงเหตุจำเป็นซึ่งรวมถึงเหตุที่ผู้ซึ่งต้องจำคุกจะถึงอันตรายแก่ชีวิตถ้าต้องจำคุก ผู้ซึ่งต้องจำคุกจำเป็นต้องเลี้ยงดูบิดา มารดา สามี ภริยา หรือบุตร ซึ่งพึ่งตนเองไม่ได้ ผู้ซึ่งต้องจำคุกเจ็บป่วยและต้องได้รับการรักษาอย่างต่อเนื่อง และผู้ซึ่งต้องจำคุกมีเหตุควรได้รับการทุเลาการบังคับให้จำคุกด้วยเหตุอื่น ๆ และเจ้าพนักงานผู้ร้องขออาจเสนอเงื่อนไขห้ามมิให้ออกนอกเคหสถานหรือสถานที่อื่นใดในช่วงเวลาที่กำหนด ร่วมกับการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ได้ ในระยะแรกได้มีการควบคุมผู้ต้องโทษด้วยการใช้กำไลอิเล็กทรอนิกส์โดยเน้นไปที่กลุ่มผู้ต้องโทษ ๔ กลุ่ม^๖ คือ

(๑) ผู้ต้องขังชรา หรือป่วยเป็นโรคเอดส์ระยะสุดท้าย ไตวายเรื้อรัง มะเร็งระยะสุดท้าย หากจำคุกต่อไปต้องเสียชีวิตและต้องออกไปรับการรักษา เช่น ฟอกไตหรือฉายรังสีทุกสัปดาห์

(๒) ผู้ต้องขังที่ต้องออกไปดูแลลูกและภรรยา หรือพ่อแม่ที่แก่ชรา ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้

(๓) ผู้ต้องขังที่เจ็บป่วยเรื้อรังและต้องเข้ารับการรักษาต่อเนื่อง

(๔) กลุ่มนักโทษที่มีเหตุทุเลาการลงโทษ เช่น คลอดบุตร วิกฤจโรค

๗. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

เนื่องจากปัจจุบันกระบวนการยุติธรรมของไทยได้มีการนำอุปกรณ์ติดตามตัวอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ทั้งในขั้นตอนของการปล่อยตัวชั่วคราวแล้ว โดยศาลซึ่งเป็นผู้มีอำนาจในการปล่อยตัวชั่วคราวจะใช้ดุลพินิจ ทั้งนี้ก็เพื่อใช้เป็นมาตรการในการยับยั้งการหลบหนีของจำเลย

^๖ กระทรวงยุติธรรม, “Electronic Monitoring การนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับผู้กระทำความผิดในประเทศไทย”. วารสารยุติธรรม ๑๓,๔ ,๒๕๕๖, หน้า ๒๒-๒๕.

เป็นทางเลือกให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ โดยไม่ต้องถูกขัง
ในระหว่างการสอบสวนในชั้นพนักงานสอบสวนหรือในชั้นพิจารณาของศาล

ในส่วนของการรอกการลงโทษหรือรอกการกำหนดโทษโดยมีเงื่อนไขคุมประพฤติ ปัจจุบัน
ศาลได้สั่งใช้เครื่องอิเล็กทรอนิกส์กับจำเลยควบคู่กับการคุมความประพฤติ ซึ่งโดยปกติใช้ในฐานะ
ความผิดต่างๆกัน เช่น คดีเสพยาเสพติดฯ, พระราชบัญญัติอาวุธปืน ฯ คดีลักทรัพย์ ขั้บรรด
ประมาท เป็นต้น ส่วนเงื่อนไขและระยะเวลาในการใช้เครื่องมือก็แตกต่างกัน ทั้งการห้ามออก
นอกที่พักอาศัยตามกำหนดระยะเวลา , การห้ามเข้าเขตพื้นที่กำหนด การจำกัดความเร็วในคดี
ขั้บรรดประมาท ฯลฯ ซึ่งมีความหลากหลายกันในแต่ละศาล

แนวความคิดการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดโดยไม่ใช้เรือนจำมาใช้ ปรากฏตามประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๘๘/๒ เป็นหลักกฎหมายที่สนับสนุนการปฏิบัติ
ต่อผู้กระทำความผิดโดยไม่ใช้เรือนจำ แต่บทบัญญัติมาตราดังกล่าวกำหนดให้กระทำได้ต่อเมื่อ
ผู้กระทำความผิดได้จำคุกมาแล้วบางส่วน กล่าวคือผู้กระทำความผิดต้องเข้าไปปรับสภาพที่
ไม่พึงประสงค์ภายในเรือนจำ เข้าไปเรียนรู้คุณลักษณะทางด้านลบในการเป็นอาชญากรภายใน
เรือนจำแล้ว ก่อนที่จะถูกปล่อยออกมาซึ่งไม่ใช่บทบัญญัติที่ให้ศาลใช้มาตรการลงโทษอย่างอื่น
โดยไม่ใช้เรือนจำต้องแต่ขั้นมีคำพิพากษา และเนื่องจากหลักเกณฑ์ดังกล่าวคล้ายกับการพักการ
ลงโทษ จึงมีการนิยมใช้การพักการลงโทษมากกว่า เนื่องจากผู้ต้องขังจะได้รับการปล่อยออกตัว
ออกมาสู่สังคมโดยไม่มีการจำกัดเสรีภาพในสถานที่อื่นอีก

ซึ่งข้อดีของการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับผู้กระทำความผิดในประเทศไทย
นอกจากจะช่วยให้ลดจำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำ อันส่งผลให้เป็นการแก้ไขปัญหาผู้ต้องขัง
ล้นเรือนจำ ซึ่งเป็นปัญหาที่ทำให้ยากต่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังให้กลับกลายเป็นคนดี ยังส่งผลดี
อีกหลายประการ ดังนี้

๑) ในกรณีที่หากผู้กระทำความผิดที่ไม่รุนแรงหรือมิใช่อาชญากรโดยสันดาน การที่ไม่
ต้องอยู่ในเรือนจำจะช่วยลดปัญหาการเรียนรู้ความเป็นอาชญากรซึ่งมีผลทำให้กระทำผิดซ้ำและ
รุนแรงมากขึ้นกว่าเดิม รวมถึงปัญหาที่สังคมไม่ยอมรับคนที่ติดคุกออกไปอยู่ร่วมในสังคม อันเป็น
ปัญหาที่จะทำให้ผู้กระทำผิดกลับเข้ามาอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างปกติสุขได้ยากลำบาก อีกทั้งก็จะ
เป็นการให้สมาชิกในชุมชนร่วมกันสอดส่องดูแลความประพฤติของผู้กระทำผิดในขณะที่
ถูกจำกัดเสรีภาพไว้ในที่อยู่อาศัยได้อีกด้วย

๒) หากผู้กระทำความผิดเป็นหญิงได้กระทำความผิดขณะที่มีครรภ์หรือมีบุตรที่อยู่ใน
วัยพึ่งพิง หรือผู้กระทำผิดที่เป็นเยาวชนหญิง ได้รับการจำกัดเสรีภาพไว้ในที่อยู่อาศัยจะช่วย
ลดผลกระทบที่เกิดจากการจองจำผู้กระทำผิดหญิงในเรือนจำทั้งเรื่องของสุขภาพทางเพศ
ความเป็นอยู่และการเจริญเติบโตของบุตร รวมทั้งจะช่วยสร้างความสุขให้เกิดขึ้นในครอบครัว
กรณีที่หญิงนั้นมีบุตรในวัยพึ่งพิงที่จะได้รับการเลี้ยงดูให้ความรักความอบอุ่นจากมารดาของตน

๓) เมื่อพิจารณาจากลักษณะการกระทำความผิดแล้ว การกระทำความผิดของบางกรณีไม่เหมาะสมที่จะคุมประพฤติแบบธรรมดา ซึ่งมีวิธีการควบคุมอย่างไม่เข้มงวดอันทำให้สังคมรู้สึกไม่ปลอดภัย หรือไม่เกรงกลัวที่จะกระทำความผิดบางอย่างเหล่านั้น การจำกัดเสรีภาพไว้ในที่อยู่อาศัยซึ่งเป็นมาตรการลงโทษที่ใช้สำหรับกรณีที่ศาลเห็นว่า การกระทำนั้นหากจะใช้โทษจำคุกก็จะเป็นการรุนแรงจนเกินไป แต่หากใช้การคุมประพฤติธรรมดาก็จะเบาจนเกินไป ไม่ได้สัดส่วนกับลักษณะของการกระทำความผิด ดังนั้น การใช้มาตรการลงโทษโดยการจำกัดเสรีภาพไว้ในที่อยู่อาศัยจะช่วยสร้างความมั่นใจและความปลอดภัยให้เกิดแก่สังคม อันจะทำให้ประชาชนและสังคมเชื่อมั่นในระบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

๔) ช่วยประหยัดงบประมาณในการดูแลผู้กระทำความผิดในกรณีที่มีการจำกัดเสรีภาพไว้ในเรือนจำ ซึ่งมีการใช้งบประมาณเป็นจำนวนมากทั้งในเรื่องค่าอาหาร ค่าเสื้อผ้า หรือค่าใช้จ่ายอย่างอื่นที่รัฐต้องรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายเหล่านี้เป็นจำนวนปีละหลายล้านบาท

จะเห็นได้ว่าสำหรับหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่ศาลจะพิจารณาใช้การเครื่องอิเล็กทรอนิกส์แทนการใช้การจำกัดเสรีภาพในเรือนจำ ศาลต้องพิจารณาถึงประเภทของผู้กระทำความผิด ลักษณะของฐานความผิดและระยะเวลาที่จะสั่งให้จำกัดเสรีภาพไว้ในที่อยู่อาศัย หรือการคุมประพฤติโดยหลักแล้ว กรณีความผิดที่จะถือว่าร้ายแรงหรือไม่ ควรเปิดโอกาสให้เป็นดุลพินิจของศาล แต่หากให้ดุลพินิจโดยไม่มีขอบเขต อาจจะไม่เกิดผลดีต่อผู้เสียหายและสังคม ก่อนที่ศาลจะสั่งให้กำหนดให้อยู่ภายใต้การควบคุมด้วยอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ทั้งนี้ ควรมีการจัดเก็บข้อมูลสถิติอาชญากรรมไว้ให้สมบูรณ์ เพื่อที่จะนำมาสถิติมาประกอบการพิจารณาคดี สำหรับการพิจารณาคดีของศาลก่อนที่ศาลจะสั่งให้ใช้มาตรการลงโทษโดยการจำกัดเสรีภาพไว้ในที่อยู่อาศัยหรือมาตรการคุมประพฤติ ศาลต้องพิจารณารายงานการสืบเสาะก่อนการพิพากษา อันประกอบไปด้วยข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดและลักษณะของการกระทำความผิด ได้แก่

๑) ข้อมูลของผู้กระทำความผิด ได้แก่ ประวัติภูมิหลังการกระทำความผิด หรือสถิติอาชญากรรมที่จัดทำขึ้นโดยกระทรวงยุติธรรม

๒) ลักษณะของการกระทำความผิด เพื่อจะทราบสาเหตุหรือความรุนแรงของการกระทำความผิด รวมถึงพยานบุคคลและพยานแวดล้อมที่จะบ่งบอกถึงเหตุจูงใจในการกระทำความผิด

๓) สถานที่ที่ใช้ในการควบคุม เพื่อที่ศาลจะได้พิจารณาถึงความเหมาะสมของที่อยู่อาศัยของผู้กระทำความผิด

๔) ผลกระทบต่อผู้เสียหายหรือสังคม รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของผู้เสียหายด้วย และข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและ

๕) ความยินยอมของผู้กระทำความผิดที่จะถูกจำกัดเสรีภาพไว้ในที่อยู่อาศัย

โดยการพิจารณานั้น ศาลต้องคำนึงถึงสถานที่ที่เป็นที่อยู่อาศัยของของผู้กระทำความผิดก่อนที่จะมีการสั่งให้ใช้การจำกัดเสรีภาพไว้โดยอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ อีกทั้งต้องหามาตรการ

ป้องกันการหลบหนีมาประกอบการสั่งให้จำกัดเสรีภาพไว้ด้วย กรณีผู้กระทำผิดละเมิดหรือฝ่าฝืนเงื่อนไข ศาลสามารถยกเลิกหรือเพิกถอนคำสั่งแล้วสั่งให้จำคุกผู้กระทำผิดไว้ในเรือนจำได้ อีกทั้งการนำเครื่องมือควบคุมอิเล็กทรอนิกส์มาใช้และให้อยู่ภายใต้การควบคุมของกรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม ทั้งนี้ผู้กระทำผิด ควรจะเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายในการใช้เครื่องมือดังกล่าวหรือไม่ ให้ศาลพิจารณาถึงสถานะของผู้กระทำความผิดเป็นรายกรณีไป นอกจากนี้ การแก้ไขตัดแปลง หรือทำลายเครื่องมือควบคุมอิเล็กทรอนิกส์ และหลบหนีไปจากที่อยู่อาศัย ควรกำหนดให้มีความรับผิดชอบทางอาญาด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงยุติธรรม. รายงานการศึกษา การเตรียมความพร้อมในการนำเทคโนโลยี
มาใช้ในงานคุมประพฤติ. สถาบันวิจัยและพัฒนา กรมคุมประพฤติ. ๒๕๕๘
- ซีต้า ธนฐิติวงศ์. การควบคุมผู้ต้องโทษโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์. วิทยานิพนธ์
มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ๒๕๕๓
- นที จิตสว่าง. หลักทฤษฎีวิทยา: หลักการวิเคราะห์ระบบงานราชทัณฑ์, พิมพ์ครั้งที่ ๓
กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพิบูลสงเคราะห์กรมราชทัณฑ์ ๒๕๔๐.
- อเนก ยมจินดา. การนำมาตรการควบคุมและติดตามด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์มาใช้
ในกระบวนการยุติธรรม. การอบรมหลักสูตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง
รุ่นที่ ๑๖ วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม. ๒๕๕๕
- กระทรวงยุติธรรม. “Electronic Monitoring การนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับผู้กระทำ
ความผิดในประเทศไทย”. วารสารยุติธรรม ๑๓,๔. ๒๕๕๖.